

նական ազգերը չի կարելի միացնել օսմանեան կամ թուրք տարրի հետ։ Սոքա ունին իրենց անցեալը, քաղաքակրթութիւնը, լեզուն, որ ոչնչացնել կարելի չէ։ Նոյն իսկ միջազգային բնաւորութիւն է ստացել եւրոպական պետութիւնների ձեռքով նրանց ինքնավարութեան հարցերը։ Արեւելեան խնդիրը լուծուել կարող է, երբ այս վերջին հանգամանքները ի նկատի առնուին։ Ընդհանուր բարեփոխութիւն ամբողջ պետութեան մէջ և ազգային ինքնավարութիւն այլասեռ, ոչ թուրք փարբերի համար, ահա արեւելեան հարցի լուծման ուղիղ ճանապարհը ըստ հեղինակի։

Միանգամայն համաձայն ենք հեղինակի այս վերջին մտքերի հետ։ Գրքոյկը հրատարակուած է յուլիսի 11-ի յեղափոխութիւնից առաջ, հեղինակն ամենեւին չի նախատեսում երիտասարդ թուրքերի կատարելիք գործը։ Նոյն իսկ արհամարհանքով է խօսում նրանց զօրութեան և գործնական հետեւանքների մասին։ Բայց այս կէտը չի նսեմացնում հեղինակի գլխաւոր մտքերը, որ ի նկատի պիտի ունենան երիտասարդ թուրքերը, եթէ Օսմանեան պետութեան մէջ խաղաղութիւն և այլասեռ տարրերի համերաշխութիւն հաստատուել են կամենում։

Գ.

Փետրեան օնախը կամ Օրմանեանի պատճառութիւնը. գրեց Ա. Գրիգորեան, Պոսթոն, 1908.

Ոչնչ Ս. Գրիգորեան՝ նախ Ամերիկայում հրատարակուող «Ազգ» լրագրի մէջ և ապա առանձին գրքով 11 գլխի մէջ հոլովել է փողոցային անպատկառութեամբ հայոց լեզուի բոլոր հայհոյական բառերն ու ոճերը Ս. Օրմանեանցի դէմ, նորան վարկաբեկ անելու և կաթուղիկոսութեան համար նորա անձնաւորութիւնը վնասակար ցոյց տալու նպատակով։ «Զանգակը» № 36, որի թշնամական յարաբերութիւնը դէպի նախկին պատրիարքը յայտնի է ամենքին, ահա ինչպէս է բնորոշում այդ գէրբը իւր աշխատակից Ն. Ա. ձեռքով. «Նրա (Օրմանեանի) ա-

մենաօխերիմ թշնամին անգամ հաղիւ կարողանայ առանց զզուանքի կարգալ այն անպատկառ գրութիւնը, որ «Փրութեան օճախ» է կոչւում: Եւ յիրաւի սա մի գրքոյն է, որ միայն անպատուութիւն կարող է բերել մամուլին և գրականութեան: Առաջին երեսից մինչև վերջինը անամօթ գրչակի խճբժանք է և հայհոյանքի կոյտ Ս. Օրմանեանցի դէմ: Ի զուր կորոնէք փաստեր իւր հայհոյանքների մոզայիկների մէջ արծարծած զրպարտութիւնները հաստատող: Ափսոս մամուլի ազատութիւն, որ սրիկայական հակում սնեցող անխիղճ մարդկանց միջոց է տալիս իրենց մտքի և հոգու ապականութիւնները ուրիշին հրամցնելու: Մենք խնայում ենք ընթերցողների ճաշակն ու զգացումը նմուշներ բերելու այդ պասկվիլային աղտոտութիւնից: Բովանդակութեան կեղտը զարդարուած է և ծաղրանկարներով: Զգուանք և նողկանք կարող ենք միայն արտայայտել մամուլի և գրականութեան այսպիսի երեւոյթների դէմ:

Գ.

Ճանապարհորդական տպաւորութիւնք և համառօտ նկարագիր դէպքերի վերջին կաթողիկոսական ընտրութեան ժամանակ. գրեց Սուփաս Եպիսկոպոս Պարգեանց 1985 թուականին. Երևան, 1907. 145 երես. գինն է 60 կոպէկ:

Գերապատիւ Տ. Սուքիաս արքեպիսկոպոսը մեր միաբանութեան նշանաւոր անգամներից մէկն է, որ էական դեր է կատարել անցեալ դարու եօթանասնական թուականների սկզբից մինչև այժմ: Նորա ուսուցչական գործունէութիւնը, ընդհարումը հանգուցեալ Գէորգ Գ. կաթողիկոսի հետ, զպրոցական խնդրի առթիւ նրա սուղեորութիւնը Ս. Պետերբուրգ, խաղացած դերը 1884 և 1865 թ. թ. կատարուած կաթողիկոսական ընտրութիւնների ժամանակ, աքտորները դէպի Ռուսաստան հանգուցեալ Երեմիա Եպիսկոպոսի տեղապահութեան և ապա եկեղեցական կալուածների զբաւման ժամանակ, երկարատե հովուութիւնը իբրև Ալէքսանդրապոլի և Ն. Նախիջևանի փոխանորդ և Աստրախանի ու Երևանի առաջնորդ գլխաւոր